

## West Zeeuws-Vlaanderen Franse refugiés 1685/1686 - Cadzand

*Huib J. Plankeel*

*Eerder verschenen op [www.grijsbaard.nl](http://www.grijsbaard.nl), met toestemming  
van de auteur overgenomen en geplaatst op HoGenDa.*

### **Inleiding**

Een aanzienlijk deel van de bevolking in West Zeeuws Vlaanderen stamt af van vluchtelingen (doopsgezinden, Huguenoten, Salzburgers), die in de loop van de 17e en 18e eeuw daar gekomen zijn.

Zo kwam in 1685, nadat eerst eind juni 1685 de kerk te Guînes was gesloten, en daarna op 18 oktober 1685 het Edict van Nantes was herroepen, vrijwel de gehele protestante bevolking, onder aanvoering van hun predikant Pierre Trouillard, naar het gebied van Groede en Cadzand. Een **reconstructie-overzicht** van die bevolking is elders onder het hoofd **Guînes** op deze website geplaatst.

Ook van elders uit Frankrijk, en met name ook uit de Châtellenie van Lille, stroomden honderden vluchtelingen weg, waarvan een deel ook naar deze regio. Al eerder, b.v. rond 1659/1665, waren vele vluchtelingen uit dat gebied hierheen gekomen, en velen hadden hier reeds familie of kennissen wonen.

Voor de autoriteiten was deze toevloed een probleem. Er bestond daarom al direct grote behoefte aan cijfers: wie waren er binnengekomen en om hoeveel mensen ging het. Er zijn dus lijsten aangelegd van de nieuwkomers.

### **Lijsten van vluchtelingen**

Voor West Zeeuws Vlaanderen zijn mij de volgende lijsten bekend:

Eerst een zestal lijsten, aanwezig in het rechterlijk archief Vrije van Sluis nr 384, met de subnummers 60, 61, 62, 63, 66 en 67. Drie daarvan zijn reeds eerder gepubliceerd door De Hullu in de uitgave van het Waalse doop- en trouwboek van Cadzand in de reeks Publications of the Huguenot Society of London. Daarnaast een tweetal lijsten, die door De Hullu aangetroffen werden in het archief van de Raad van State, die met name Aardenburg en Oostburg betreffen, en die door hem in 1913 gepubliceerd werden in het Nederlandsch Archief van Kerkgeschiedenis jrg X (1913), p.193-230, onder de titel "De Waalse kerk van Oostburg".

De lijsten uit Vrije van Sluis 384 worden hier weergegeven op basis van de originelen, zij het, dat ik voor het gemak in lijst B, C en D ook verwijs naar de door De Hullu toegekende nummers. De lijsten van Aardenburg en Oostburg heb ik (nog) niet in origineel en gaan dus op basis van het artikel van De Hullu. Aangetekend moet daarbij worden, dat De Hullu hierbij leesfouten gemaakt kan hebben, net zoals is gebeurd met de lijsten uit Vrije van Sluis 384.

Voor mijn gemak heb ik de lijsten een lettercode gegeven (van A t/m H) en de personen een volgnummer als b.v. A001 enz.

## Overzicht

*Refugiés Lijst A. - Groede:* nr60. **Rolle de toute les personne qui sont venu au pais Casant principalement(sic) au villagie de Groede de puis la persecution de Franse.**

Dit is de oudste lijst, die dateert van omstreeks aug./sept. 1685, dus ná het sluiten van de kerk te Guînes maar nog vóór de herroeping van het Edict. Op deze lijst komen ook personen voor uit de omgeving van Lille.

*Refugiés Lijst B. - Groede:* nr61. **Le nombre des refugies a Groede**

Deze lijst geeft een overzicht van de uit de omgeving van Guînes gevluchtte personen, en dateert van kort ná de herroeping van het Edict, maar van vóór 28 dec. 1685.

Deze lijst is door De Hullu gepubliceerd in "list C" (begin) in het hierboven vermelde boek van Cadzand.

*Refugiés Lijst C.:* nr62. **Jeunes gens arrivez le 8e Janvier 1686**

Hierachter worden nog enkele gezinnen genoemd, die kort na 8 januari zijn aangekomen.

Deze lijst is door De Hullu gepubliceerd in "list C" (slot) in het hierboven vermelde boek van Cadzand.

*Refugiés Lijst D. - Cadzand:* nr63. **Overbringe van de gereformeerde Franse, woonende onder distrikt van Cadsant.** Deze lijst dateert van 28 dec. 1685, met enkele aanvullingen uit begin januari 1686. Deze lijst is door De Hullu gepubliceerd als "list B" in het hierboven vermelde boek van Cadzand.

*Refugiés Lijst E. - Schoondijke:* nr66. **Lijste van de gereformeerde france vluchtelingen, haer nedergeslagen hebbende op Schoondijke,** gekomen alle van Geine: .. opgemaakt 28 dec. 1685 te Schoondijke.

*Refugiés Lijst F. - Sint Baafs:* nr67. **... de fransche vluchtelingen ter parochie Onse Vrouwe en St Baefs,** 28 dec. 1685.

*Refugiés Lijst G. - Aardenburg:* **Roolle des françois qui se sont retirés dans la ville d'Ardembourg à cause de la persécution de France,** 31 mrt 1686.

*Refugiés Lijst H. - Oostburg:* **Liste des réfugiés dans la ville d'Oosburgh et aux environ qui désirent se retirer à l'Eglise françoise qui commence de s'y establir,** rond 31 mrt 1686.

**West Zeeuws Vlaanderen**  
**Franse refugiés 1685/1686 - Lijst D. - Cadzand**  
Huib J. Plankeel, Leiden - [www.grijsbaard.nl](http://www.grijsbaard.nl)

**Overbringe van de gereformeerde Franse, woonende onder districkt van Cadsant**

Deze lijst dateert van 28 dec. 1685, met enkele aanvullingen uit begin januari 1686

Deze lijst is door De Hullu gepubliceerd als "list B" in het eerder vermelde boek van Cadzand.

bron: Zeeuws Archief, toegang 7, recht. archief Vrije van Sluis, inv.nr 384, subnr. 63

Begin en eind van het document zijn als volgt:

... soo is t, dat wij overbringen de Fransen onder ons districkt sijn komen wonen, ende sijn als volcht:

... Aldus aangetekend na het aangeven van de “luijden”, zoveel als wij hebben kunnen onderzoeken, op den 28 dec. 1685.

(was getekend) Jacob Gillis van Crunijgen<sup>27</sup>, (was getekend) Jan Aijie

Na dat slot volgen nog een aantal losse namen (nrs. D031 e.v.)

De spelling van de tekst is door mij lichtelijk aangepast, met uitzondering natuurlijk van de namen, en de volgnummers zijn weer van mijn hand.

In kolom 2 staat het door De Hullu gegeven nummer.

| volgnr | list B | personen (plus eventueel de vermelding, zoals in list B)                                                                                        | aantal |
|--------|--------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------|
|        |        | binnen het Retranchement <sup>18</sup>                                                                                                          |        |
| D001   | 490    | Sara de Springer, weduw van Pieter de Duck, met haar vijf kinderen, van de gereformeerde religie, laatst gewoond te Marck bij Kalijs [= Calais] | 6      |
| D002   | 491/2  | Pieter le Duck met zijn vrouw en een dochter, bij haar wonende, genaamd Marij Gijbon <sup>19</sup>                                              | 3      |
| D003   | 493    | Jacob Morel, zijn vrouw, vier kinderen                                                                                                          | 6      |
| D004   | 494    | Isaack Morel, zijn vrouw, vier <sup>20</sup> kinderen                                                                                           | 6      |
| D005   | 495    | een dochter <sup>21</sup> , daar wonende, genaamd Marij de Brule <sup>22</sup>                                                                  | 1      |
| D006   | 496    | een “wedunaer” met een kind bij hem, genaamd Blasijus, met zijn zuster Janneken <sup>23</sup>                                                   | 3      |
|        |        | in het dorp van Cadsant <sup>24</sup>                                                                                                           |        |
| D007   | 497    | Marij Batton, weduwe van Piere Latur, drie kinderen                                                                                             | 4      |
| D008   | 498    | Isaack Kerpentije, zijn vrouw, vier kinderen                                                                                                    | 6      |
| D009   | 499    | Jan Saeijse, zijn vrouw, twee kinderen                                                                                                          | 4      |

|               |     |                                                    |            |
|---------------|-----|----------------------------------------------------|------------|
| D010          | 500 | Isaack Crens, vrouw, vijf kinderen                 | 7          |
| D011          | 501 | Merck Dure, vrouw, twee kinderen                   | 4          |
| D012          | 502 | Daniel de Noel, vrouw, drie kinderen               | 5          |
| D013          | 503 | Isaack Teveleijn, vrouw, drie kinderen             | 5          |
| D014          | 504 | een weduwe Ester Duru, met drie kinderen           | 4          |
| D015          | 505 | een dochter <sup>25</sup> , met name Ester Errijba | 1          |
| D016          | 506 | een jonkman, met name Jacob Lekort <sup>26</sup>   | 1          |
| D017          | 507 | Jan Labijck, vrouw, drie kinderen                  | 5          |
| D018          | 508 | Pieter Konte, vrouw, een kind                      | 3          |
| D019          | 509 | Isaack van Houte, vrouw, drie kinderen             | 5          |
| D020          | 510 | Jan Albert, vrouw, een kind                        | 3          |
| D021          | 511 | Abraam Poreij, vrouw, twee kinderen                | 4          |
| D022          | 512 | Jacob van Houte, vrouw, vier kinderen              | 6          |
|               |     | <i>op Zuidzande</i>                                |            |
| D023          | 513 | Jacob Crense, vrouw, zeven kinderen                | 9          |
| D024          | 514 | Jan de Loo, vrouw, drie kinderen                   | 5          |
| D025          | 515 | Isaack Roseu, vrouw, twee kinderen                 | 4          |
| D026          | 516 | Jan van Plu, vrouw, drie kinderen                  | 5          |
| D027          | 517 | Pieter Watte, vrouw, een kind                      | 3          |
| D028          | 518 | Jeroon Mote, vrouw                                 | 2          |
|               |     | <i>nog bij de hofste van Pieter Soijer</i>         |            |
| D029          | 519 | een Pieter met zijn vrouw met een kind             | 3          |
|               |     | <i>nog op de hofste van dhr de Boot</i>            |            |
| D030          | 520 | Bartolomeuijs Persoon, vrouw, vijf kinderen        | 7          |
| <i>totaal</i> |     |                                                    | <i>130</i> |

|                    |       |                                                                                                  |   |
|--------------------|-------|--------------------------------------------------------------------------------------------------|---|
| D031               | 521   | Isaac Clerbaut, vrouw, twee kinderen                                                             | 4 |
| D032               | 522   | Jan Anthoin [Gruset <sup>28</sup> ], vrouw                                                       | 2 |
| D033 <sup>29</sup> | 523   | Jean Cappon, avec sa femme                                                                       | 2 |
| D034               | 524   | Marie Mangné, avec 2 enfans                                                                      | 3 |
|                    |       | le 5e de janvier 1686 sont venus 4 jeux hommes, gens de travail, de l'esglise de Guine, scavoir: |   |
| D035a              | 525   | Muserie                                                                                          |   |
| D035b              |       | Selingue                                                                                         |   |
| D035c              |       | du Hamel, et                                                                                     |   |
| D035d              |       | Doyse                                                                                            | 4 |
|                    |       | le 8e de janvier [1686]                                                                          |   |
| D036               | 526/7 | Jacob Renié, mr chirurgin, sa femme, et 3 enfans, avec Ester Busyne                              | 6 |

#### voetnoten

18 er staat: Tresemet

19 de Hullu heeft: Gijbou

20 Er stond eerst: drie

21 d.w.z. jongedochter

22 de Hullu heeft: Beule

23 de Hullu heeft: Jauncke!

24 er staat: Candsant!

25 d.w.z. jongedochter

26 de Hullu kon deze naam niet lezen, en heeft die dus maar weggelaten

27 lees: van Cruynningen

28 deze achternaam ontbreekt in de lijst.

29 vanaf hier in een andere, franstalige, hand